

JAPONSKÝ MELODICKÝ PRÍZVUK („akusento“)

v klasickej gréčtine:

na prvej slabike:

NEOS νέος [NEos] = nový

na strednej slabike:

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ διδάσκαλος [diDASkalos] = učiteľ

ΘΑΥΜΑΖΩ θαυμάζω [thauMAdzó] = obdivujem

na konečnej slabike:

ΠΟΤΑΜΟΣ ποταμός [potaMOS] = rieka

ΘΕΑ θεά [theÁ] = bohyňa

ΘΕΟΣ θεός [theOS] = boh

podobne v japončine:

na prvej slabike:

KAnodžo = ona

na strednej slabike:

haNASu = hovorím

hanašiMAšta

počiatočný skok: ha/našiMAšta

otoKOnoko = chlapec (počiatočný skok: o/toKOnoko)

onNAnoko = dievča (počiatočný skok: o/nNAnoko)

na poslednej slabike:

kaWA = rieka

kotoBA = slovo, jazyk (počiatočný skok: ko/toBA)

Prízvučná slabika sa prejavuje tým, že nasledujúca slabika po nej je nižšia – čiže **po prízvučnej slabike nasleduje prudký pokles**. Slovo s koncovým prízvukom teda realizuje tento svoj prízvuk len vtedy, ak po ňom nasleduje prípona (tesne pripojená „partikula“):

kaWA-kara

kotoBA-kara

v japončine však - na rozdiel od gréčtiny - existujú aj slová „bez prízvuku“

hataraku = pracovať

kodomo = deti

len počiatočný skok:

ha/taraku

ko/domo

HOMONYMÁ ROZLIŠENÉ PRÍZVUKOM:

二本 日本

NiHon(kara) – niHOn(kara)

ALE: zloženiny – prízvuk sa v zloženinách mení:

日本人

nihonDŽIn(kara)

日本語

Onihongo(kara)

その + 二本、 日本

Osono + NIhon, niHOon

len jeden počiatočný výskok v jednej fráze:

so/no nihongo kara,

so/no NIhon,

so/no niHOon

I. Nemá rozlišovaciú funkciu,

lebo mnohé homonymá sú homonymami aj z hľadiska prízvuku:

琴、古都、事、言、異

KO-to

1. koto.

2. staré hl.mesto.

koTO

1. vec.

2. slovo.

3. iný (napr: koTO-ni suru = mať (niečo) iné/odlišné).

(Sú prípady, keď sa homonymá odlišujú:)

生み、膿、海

umi-(ga)

pôrodné bolesti

uMI(-ga)

hnis

U-mi(-ga)

more

Pomáha pri určovaní spoločnej etymológie:

iný prízvuk = iný pôvod, rovnaký prízvuk = (len!) **možný** spoločný pôvod

髪、紙、紙、上、守

kaMI

1. vlasy.

2. papier

KA-mi

1. božstvo.

2. hore. pán. (tu však boli iné „i“: božstvo „kamy“)

„počiatočný skok“

bezprízvučné (atona) – SKOK NAHOR ko/domo-ga, ki/ga (duch)

prízvuk na prvej slabike (prótotona) – SKOK NADOL: KI-ga (strom), Ame-ga

TAIGEN vs JÓGEN

TAIGEN (neohybné slová, „nómína“) - prízvuk môže byť na hociktorej

JÓGEN al. KACUJÓGO (ohybné slová, „verba, slovesá“) – len dva typy:

neprízvučné a prízvučné (na posl. slabike kmeňa):

IV. Prízvuk („tonos“) sa môže zaznačovať niekoľkými spôsobmi:

1 v latinke - veľkým písmom (najvýraznejšie), prípadne inými značkami: ...

2 v japonskom texte značkou nad prízvučnou slabikou (najpraktickejšie) a neprízvučné nulou: ...

3 Japonci zvyknú označovať celý priebeh slova hranatými úvodzovkami, alebo čiarou nad vysoko vyslovovanými slabikami: ...

TAIGEN („nómina“)

ATONA

kodomo,

karada,

hana = nos,

oosaka,

ko = dieťa (ko/ga),

ki 氣= duch, x 木

hi 日= deň, slnko (hi/ga) x 火

sinojaponské základné – väčšinou bezprízvučné:

tenkan

katei 課程、家庭,

gimon,

hóhó,

šútoku,

tookjoo

(ale: BU-nšó, HO-nbun, I-mi, KJO-oto, ni-HO-n)

OXYTONA

koto-BA,

ata-MA,

mo-NO,

ko-TO 事、言,

toko-RO,

to-KI,

haNA 花= kvet,

haŠI 橋= most, x 箸

KI 木 = strom, x 氣

HI 火= oheň x 日

(kotoBA-ga, ataMA-ga, moNO-ga, koTO-ga, tokoRO-ga, toKI-ga... KI-ga, HI-ga)

MEZOTONA

o-ŠA-beri,

a-NA-ta,

oto-KO-noko,

on-NA-noko,

zo sinojaponských napr.:

niHO-n 日本= Japonsko x 二本

(dali by sa podrobnejšie klasifikovať podľa konkrétneho miesta prízvuku, na kol'kej slabike)

PRÓTOTONA

KO-e,

HA-ši 箸= paličky x 橋

NA-ra

zo sinojaponských napr.:

BU-nšó,

HO-nbun,

I-mi,

KJO-oto,
NI-hon 二本= 2 x 日本

opytovacie zámená sú spravidla prótotona:

NA-ni,
DA-re,
DO-ko,
DO-o,
DO-ošte,
DO-nojoooni,
NA-ze...

ZMENY:

predpona **o-** v niektorých prípadoch nemení typ prízvuku, v niektorých mení:

nemení: 箸 ・ お箸

HA-ši

oHA-ši (paličky)

mení:

KA-ge

haNA = kvet

očawan

Ookage

Oohana

oČA-wan

ZLOŽENINY:

sinojaponské obvykle pri švíku zloženiny:

nihon-RE-ttó

japonské staršie často bez prízvuku:

kaWA - ogawa 小川 (ale Ookawa 大川)

Odvodzovacie prípony:

Atonizanty:

-go (niHO-n – 0nihongo),

-džin (ameriKA-džin, ale po –N preberá prízvuk: nihonDŽIn)

Oxytonizanty:

ku,

ken,

ši (NA-ra – naRA-ši)

Autotona:

ŠU-gi

KACUJÓGO („verba, slovesá“)

PRÍDAVNÉ MENÁ („slovesá vlastnostné“):

Neprízvučné:

0akai,
0acui = je hrubý

Prízvučné:
šiROi,
aCUi = je horúci,
NAi = nie je

-ku, -sa:

0akai	0acui	aCU-i	šiRO-i	NA-i
0akaku	0acuku	<u>A-cuku</u>	<u>ŠI-roku</u>	NA-ku
0akasa	0acusa	<u>A-cusa</u>	<u>ŠI-rosa</u>	---

SLOVESÁ („činnostné“):

Neprízvučné:
0muku,
0mukeru,
0šizumeru 沈める = ponorím   x 静める

Prízvučné:
MAcu,
šizuMERu 静める = upokojím

-nai: „prit'ahovač prízvuku“

0muku	0šizumeru	šizuMERu	MAcu
0mukanai	0šizumenai	šizuMENai	<u>maTAnai</u>

-te, -ta

„nemení typ prízvuku ALE prízvučným samohláskovým posúva prízvuk o 1 sla k začiatku“

0muku	0šizumeru	šizuMERu	MAcu	oJOgu
0muite	0šizumete	<u>šIZUmete</u>	MAte	oJOide

autotonické prípony ako –Oo, -MASu/-MAšita, maSEn(dešita):

0muku	MAcu
muKOO	maTOo
mukiMASu	mačiMASu
mukimaSEn(dešita)	mačimaSEn(dešita)

Eru, (r)aREru, (s)aSERu „preberač“:

0muku	MAcu
0mukeru, 0mukareru, mukaseru	<u>maTE-ru, mataRE-ru, mataSE-ru</u>

FONOLOGICKÉ VPLYVY

dlhá slabika (= dlhá samohláska, dvojhláska, -n) neprejavuje počiatkový skok nahor:

a, atona:
tookjoo,
oosaka

kaU-no-wa = KAu-nowa,
akaI-no-wa = aKAi-nowa,
KAeru, kanGAe-ru

(Preto aj niHO-n vystupuje v iných súvislostiach ako oxytonon, len v základom tvare sa jeho prízvuk posunul, lebo prízvukový model *nihoN neexistuje)

zneznelovanie – posúva prízvuk, v súčasnosti obvykle na nasledujúcu:
FUku (fúkať) = fuKU

VIAZANIE VO VETE:

Pravidlo prvého poklesu - „PPP“:
KJO-oto + MA-de = KJO-oto-made
Otookjoo + MA-de = tookjoo-MA-de

atamA + mAde + gUrai = atamA-made-gUrai (dve možnosti prízvukovania)

„**Oxeia**“ (konečný prízvuk) neprejaví svoj následný pokles, ak „nemá na čom“:
Sono kotoBA-o šindžiru? ALE: Sono kotoBA, šindžiru? (bez poklesu)

Spona DA (NA-no), DA-tta, DESU, DE-šita – pPPP (pod pravidlom prvého poklesu)

<i>Okodomo</i>	<i>ataMA</i>
kodomo da (kodomo-DA-joO!)	ataMA-da
kodomo-NA-nowa	ataMA-nanowa (príp. atama-NA-nowa)
kodomo-DA-tta	ataMA-datta (príp. atama-DA-tta)
kodomo-des (kodomo-DE-suJO!)	atamA-des
kodomo-DE-šta	ataMA-dešta (príp. atama-DE-šta)

JEDNOSLABIČNÉ PÁDOVÉ PRÍPONY

1

sú tonické pPPP.

Ich prízvuk sa (podobne ako pri „sono kotoBA šindžiru?“) neprejavuje. Prejaví sa, iba „ak sa má na čom“, tj. ak za nimi nasleduje ďalšia prípona:

ano kodomo-ni ageru – ano kodomo-NI-wa agenai

2

genitívne -no má tendenciu k atonizácii:

<i>ni-HO-n</i>	<i>ataMA</i>
0nihon-no	0atama-no

ale pri jednoslabičných, po číslovkách a v ďalších prípadoch (cuGI-no) neatonizuje:

<i>KI = drevo</i>	<i>takuSA</i> n	<i>cuGI</i>
KI-no	takuSAn-no	cuGI-no

3

substantivizujúce -no „ozytonizant“ (oxytonizuje atona):

MAcu   *maTAnai*   *Omuku*   *mukanai*
MAcu-nowa   maTAnai-nowa   muKU-nowa   *mukanaI-nowa > mukaNAi-nowa

KAu (chovám)   *Okau (kúpim)*
KAu-nowa   *ka-U-nowa > KAu-nowa

X. VIACSLABIČNÉ PRÍPONY

sú rozličných typov. Niektoré sa správajú inak po TAIGEN a inak po JÓGEN. Napr.:

MAde, JOri, KOso sú tonické pPPP:

kodomo-MAde   ALE: ataMA-made.

kaRA – tonické pPPP:

kodomo-kara, kodomo-kaRA-wa, ataMA-kara

NAdo – po TAIGEN tonické pPPP, po JÓGEN oxytonizant atonických.

Okodomo   *ataMA*   *MAcu*   *Omuku*
kodomo-NAdo   ataMA-nado   MAcu-nado   muKU-nado